

X. konferencia policajných historikov

V dňoch 15. až 16. mája 2025 sa v budove Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave *U dvoch levov*, od postavenia ktorej uplynulo 100 rokov, uskutočnila výročná X. konferencia policajných historikov. Jej spoluorganizátormi boli tradične Slovenská policajno-historická spoločnosť, Klub policajnej histórie Lučenec, Územné úradovne Bratislava VII a X Slovenskej sekcie IPA, ako aj Krajské riaditeľstvo Policajného zboru v Bratislave. Konferenciu svojimi príhovormi otvorili riaditeľ Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave plk. Mgr. Viliama Adamec a riaditeľ Slovenskej policajno-historickej spoločnosti Mgr. Jerguš Sivoša, PhD. Po ich príhovoroch sa uskutočnila odborná časť podujatia.

Prvým referujúcim bol kpt. Mgr. Tomáš Herajt z generálneho riaditeľstva českej republiky. Predniesol referát na tému *Zbor uniformovanej stráže bezpečnosti Policajného riaditeľstva v Bratislave 1920 – 1938*. Z pôvodného mestského kapitanátu sa v roku 1920 v Bratislave pristúpilo k zoštátneniu polície a podľa zákona č. 230/1922 Zb. z. a n. o zboroch

stráž bezpečnosti vznikla uniformovaná stráž bezpečnosti. Okrem veliteľstva ju tvorili oddelenia Bratislava I., Bratislava II., Komárno, Parkan, Lučenec a Rimavská Sobota. Bývalý zástupca riaditeľa tlačového odboru Ministerstva vnútra Mgr. Peter Nevolný oboznámil prítomných s témou s názvom *Nová budova prispela aj k skvalitneniu výkonu detektívnej služby*. Mestská polícia (Landespolizei) Prešporka pritom vznikla už na základe úradnej vyhlášky z 11.1.1839 a v roku 1867 ju tvorilo 90 strážnikov a úradníkov. V období po prevrate na jej čele na pozícii hlavného kapitána stál J. Kučera, ktorému podliehalo 100 policajtov. Medzi 40 detektívov vykonávajúcich službu v civile, ktorým velil kapitán Pallós, patrili aj Jozef Štaffy, Michael Filsinger a Samuel Lichtenfeld. Riaditeľ múzea Polície Českej republiky plk. v. v. Mgr. Radek Galaš si tento rok pripravil referát na tému *Malé ohliadnutie za dvadsiatimi rokmi konferencií policajných historikov v Čechách*. Konferencie policajných historikov sa v Českej republike uskutočňujú už od roku 2007, kedy sa konali prvé dve konferencie a na rozdiel od Slovenska ich pravidelnú organizáciu nenarušila ani celosvetová pandémia koronavírusu SARS-CoV-2. V roku 2025 sa teda uskutoční výročná 20. konferencia, pričom výstupy z doterajších ročníkov boli spracované vo forme almanachov s príspevkami jednotlivých autorov, ktorí sa jednotlivých konferencií zúčastnili. Bývalý riaditeľ odboru kynológie Prezídia Policajného zboru plk. v. v. RNDr. Vladimír Ďurišin a bývalý zástupca vedúceho odboru služobnej kynológie Policajného prezídia Českej republiky plk. v. v. Ing. Bc. Jiří Rulc, Ph.D., predstavili príspevok s názvom *Historicky prvý zámer vybudovania štátneho psinca na zabezpečenie výcviku a chovu policajných psov na Slovensku v rokoch 1921 a 1922*. Poukázali na to, že 1. inštitút kynológie na starom kontinente bol zriadený už v roku 1898 v belgickom Gente. V podunajskom mocnárstve sa založenie policajnej kynológie spája s menom veliteľa 13. četníckeho oddelenia v Písku pplk. Theodora B. Rottera. Prvý psinec v Československu vznikol roku 1921 zásluhou pplk. Adamičku, od roku 1923 tu prebiehali aj kynologické kurzy. Prezident Zväzu športovej kynológie Slovenskej republiky plk. v. v. Mgr. Bc. Juraj Štaudinger predniesol príspevok s názvom *Por. Jozef Režný*. Priblížené v ňom boli životné peripetie rodáka z Trenčianskej Teplej Jozefa Režného (1918 – 1988), ktorý bol v rokoch 1942 až 1945 príslušníkom štátnej polície Slovenskej republiky a po oslobodení vstúpil do Zboru národnej bezpečnosti (ďalej len „ZNB“). Stal sa významným predstaviteľom slovenskej policajnej kynológie a v ZNB pôsobil až do odchodu do dôchodku v roku 1973. V rámci výskumu autor zistil, že J. Režný bol od roku 1982 v spise Štátnej bezpečnosti s krycím názvom „Chovateľ“ evidovaný v rámci akcie „Kondor“ vedenej na Slovenskom Ústrednom výbore Zväzarmu ako dôverník. Npor. PhDr. Petr Klinovský, Ph.D., z polície Saská referoval v príspevku *Žandárske lietajúce čaty na Slovensku a Podkarpatskej Rusi* o kreácii predmetných policajných útvarov v prvej Československej republike na základe výnosu Ministerstva vnútra ČSR č. 10806/1928 prijatého 28.7.1929. Tieto lietajúce čaty mali predovšetkým čeliť prípadnému vpádu maďarských tlúp do ČSR, ich sídlami na Slovensku boli Zlaté Moravce, Levice, Rimavská Sobota, Lučenec, Rožňava, Košice a Michalovce, na Podkarpatskej Rusi zase Berehovo, Baťovo a Výlok (neskôr Užhorod). Lietajúce čaty boli v prvej republike zrušené až 19. mája 1935. Plk. v. v. JUDr. Michal Dlouhý, Ph.D., z Múzea Polície Českej republiky sa venoval téme *Slavín československého četníctva a slovenského žandárstva*. Práve v súvislosti s personálnymi stratami v radoch bezpečnostných orgánov na našom území sa od 7.1.2025 uskutočňuje v Múzeu Polície Českej republiky rovnomená výstava. Celkovo v rokoch 1850 až 2025 položilo svoj život v službe 1 600 žandárov a policajtov, až 801 z nich v dobe neslobody 1938 – 1945. Priblížené boli medailóny A. Krajčíka, A. Dufeka, M. Kurica, E. Taššyho, J. Pilníka, P. Vašutu, J. Orosa, V. Gaža, J. A. Krišteka, B. Lindnera, J. Garaya. J. Dubinu, J. Švirhu, A. Pažického, V. Kollára, A. Ondruša, I. Palkoviča, F. Mikeša, A. Taubera, F. Vlkovského, J. Vrabeca a V. Šilhu. Referát *Špeciálne označovanie odevov väzňov – história a súčasnosť* predniesol JUDr. Josef Nejedlý, ktorý opísal farebné rozlíšenia na oblečeniach väzňov v Tretej ríši – zelené pri sabotéroch, červené pri politických protivníkoch, ružové pri

homosexuáloch, tmavomodré pri emigrantoch, svetlomodré pri jehovistoch, hnedé pri Nemcoch štítiaich sa práce a čierne pri cudzincov s rovnakým prístupom k pracovným povinnostiam. V socialistickom Československu v roku 1953 vznikla centrálna evidencia 43 000 väzňov, ktorí boli umiestnení v nápravných zariadeniach Národnej bezpečnosti oficiálne nazývaných tábory. Postupne sa zmenilo označovanie tzv. útekárov po prijatí Inštrukcie o vystrojovaní a vecných náležitostiach väzňov sp. zn. NZ-mat-Int-I-I z bieleho terča na zelené pruhy v Českej socialistickej republike a červené pruhy v Slovenskej socialistickej republike. Autor príspevku priblížil aj označenia – *VS* (veliteľ svetnice), *Vzorný kolektív SNB* a *Brigáda vzorné práce*.

Mgr. Ivana Kolářová zo Sliezskeho krajinského múzea v Opave predniesla príspevok s názvom *Prosím o preloženie ... alebo k problematike premiestňovania žandárov na vlastnú žiadosť*. Jeho obsahom bola situácia na teritóriu Sliezska po prevrate s nemeckým, českým a poľským národnostným zastúpením. Zaoberala sa pritom predovšetkým zmenami pôsobísk príslušníkov ozbrojených zborov vzhľadom na nepriaznivé bytové podmienky a duševný dopad služby na rodinný život či problémami s ovládaním ďalšieho jazyka na danom území. Spomenuté boli medailóny npor. Jana Wohlhaufa, kpt. Aloisa Stibůreka, npor. Františka Herforta, kpt. Jiřího Steinböcka a mjr. Otokara Šebestu. Posledný referát úvodného dňa podujatia na tému *Popravy v ilavskej trestnici (1862 – 1975)* si pripravil pplk. v. v. Mgr. Alexander Balucha. V tejto väznici dňa 4.3.1858 vypukla vzbura proti jej riaditeľovi Josefovi von Adelburgovi pod vedením Pétera Rosta, popraveného v roku 1862. Po 111 rokoch bol v roku 1973 ďalším popraveným v ilavskej väznici vrah Štefan Holomucký. Následne sa trest smrti vykonal ešte v prípade vrahov Stanislava Andreánskeho (1973), Jána Maňa (1973) a Ľudovíta Meszároša (1975).

Konferencia ďalší deň pokračovala príspevkom Mgr. Ondřeja Kolára, Ph.D., zo Sliezskeho krajinského múzea v Opave. Autor predstavil príspevok s názvom *Medzinárodná spolupráca československých, nemeckých a poľských bezpečnostných zborov v Sliezsku (1918 – 1938)*. Československé bezpečnostné orgány po skočení prvej svetovej vojny spolupracovali skôr s nemeckými partnermi, preto ich Poliaci v čase poľsko-nemeckého konfliktu označovali ako „pronemecké“. Zo strany poľskej polície navyše nebol prezentovaný záujem na vydávaní páchateľov príslušným orgánom do Československej republiky na trestné stíhanie. PhDr. JUDr. Rudolf Manik, Ph.D., MBA, MHA, z Historického odboru Matice Slovenskej v referáte *Obraz Zboru národnej bezpečnosti v dobovej literatúre (1947 – 1991)* prezentoval knihy a časopisy popisujúce činnosť príslušníkov Zboru národnej bezpečnosti. Od roku 1946 vychádzal dvojtýždenník *Bezpečnost* v náklade 22 500 výtlačkov (neskôr ako týždenník v náklade 100 000 výtlačkov), v rovnakej frekvencii neskôršie aj *Pohraničník* v náklade 1 000 výtlačkov a *Stráž vlasti* v náklade 30 000 výtlačkov. Časopis *Obranca vlasti* z rokov 1953 – 1964 neskôr nahradil populárny týždenník *Signál* v náklade až 200 000 výtlačkov. Npor. v. v. František Šmákal prispel na tému *Zavedenie pút RALK do výkonu služby v Zbore národnej bezpečnosti*. Bližší opis týchto pút používaných príslušníkmi ZNB bol uvedený v časopise *Kriminalistika* č. 3/1948. Praktickej aplikácie sa dočkali nielen v Československej republike, ale v dôsledku exportu aj v Juhoafrickej republike. Podrobne sa auditórium mohlo oboznámiť s kovovými predvážajúcimi retiazkami, puzdrami na putá, plochými kľúčmi, vodiacími strunkami i zvieracími kazajkami. Mgr. Ing. Pavel Vaněk, Ph.D., z Archívu bezpečnostných zložiek v Kaniciach odprezentoval tému *Formovanie Vnútornej stráže so zreteľom k Slovensku*. V Československej republike v roku 1952 vznikla Vnútorná stráž (ďalej len „VS“), ktorá existovala súčasne s Pohraničnou strážou. VS sa v zmysle Štatútu Vnútornej stráže zaoberala ochranou vybraných závodov a objektov, disponovala približne 2 800 príslušníkmi. Na teritóriu Slovenska tak bolo strážených 93 objektov „pred rozvracaním mierovej výstavby, pred rôznymi záškodníkmi a pred ochromením zázemia v prípadnej vojne“. Patrílo k nim 25 vysielacov, 11 elektrární, 3 chemické fabriky či 28 strojárnských tovární vrátane Závodov K. J. Vorošilova v Dubnici nad Váhom alebo Škodových závodov v Komárne. Predseda Správnej rady Ústavu

pamäti národa Mgr. Jerguš Sivoš PhD., prostredníctvom príspevku s názvom *História budovy U dvoch levov. Od myšlienky k realizácii (1922 – 1925)* informoval auditórium o plánoch aj postupe výstavby budovy Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Bratislave. Nevynechal rokovania štátnych orgánov s mestom Bratislava ohľadom umiestnenia budovy Policajného riaditeľstva, kde sa o. i. X. konferencia policajných historikov uskutočňovala. Rokovania o budove Policajného riaditeľstva na Námestí slobody sa odohrali už v decembri 1922, výstavbu v zmysle architektonického návrhu Františka Krupku (1895 – 1963) po vyvlastnení pozemkov Karola a Ľudovíta Angermayerových povolilo ministerstvo verejných prác v júni 1924. Do súťaže na výstavbu budovy sa pritom prihlásilo až 14 stavebných firiem. Víťazom sa stal Ing. Bohuš Matuna v Bratislave. Posledný referát od pplk. v. v. Mgr. Petra Steina *Príbeh policajta, ktorý volal na „nesprávny“ hrad*, sa venoval príslušníkom protektorátnej polície, ktorí sa 27. mája 1942 v Prahe nachádzali blízko miesta atentátu na zastupujúceho ríšskeho protektora Reinharda Heydricha. Priblížené boli pohyby ôsmich policajtov na mieste činu a ich reakcie vo vzťahu k zranenému „SS-obergruppenführerovi“ aj k atentátnikom. Okrem výpovedí svedkov činu prednášajúci takisto priblížil knižné memoáre *U obetovaného prezidenta* zamestnanca kancelárie Emila Háchu, Josefa Klimenta, ktorý bol o atentáte informovaný krátko po jeho spáchaní. Jubilejná konferencia uzatvorila prvú dekádu stretnutí slovenských policajných historikov. Druhá dekáda by sa mala začať XI. konferenciou v roku 2026.

PhDr. JUDr. Rudolf Manik, PhD., MBA, MHA
Masarykova 2
040 01 Košice
GSM: 0905 732 444
e-mail: rudomanik@gmail.com